

‘Zonder geluk vaart niemand wel’

“**H**oe ben je met de mensen in contact gekomen?” In de top tien van meest gestelde vragen over mijn werk in Aboriginal-Australië staat die op nummer één. Als jonge antropoloog vertrok ik 1972 naar de nederzetting Maningrida in Arnhem Land. Ik had me op tal van terreinen gedegen voorbereid, maar geen idee hoe ik dat probleem moest aanpakken. Wat is een klinkende openingszin? “Ik ben geïnteresseerd in jullie cultuur? Als we elkaar beter begrijpen krijgen we een betere wereld?” Te vaag, te slap, en: *who cares?*

De eerste dagen van mijn verblijf kon ik de moed niet opbrengen om mezelf te introduceren. Net toen ik het even helemaal niet meer wist, klopte het geluk aan mijn deur in de persoon van een onderwijzeres van de Aboriginalschool in Maningrida. “Ik heb een Aboriginalleerling gehad die autobiografische verhalen op papier wil zetten. Zijn verhaalstijl is niet zo geweldig en hij kan wel wat feedback gebruiken. Heb jij daar tijd voor?” Tijd voor? Ik heb niks anders, een heel jaar als het moet! “Oké, laten we het proberen”, zei ik wat koeltjes, maar eigenlijk had ik haar om de hals moeten vliegen voor deze geboden kans.

Een dag later ontmoette ik Jack Mirritji. Als een van de weinigen van zijn generatie (1939) kon hij behoorlijk lezen en schrijven, maar zijn plannen om verhalen uit te geven schoten niet op. Nu verscheen ik op het toneel: een antropoloog die tijd te besteden had en vooral – dat moet ik uitgestraald hebben – wanhopig contact probeerde te leggen. We gingen aan de slag. De taal was geen probleem, zijn Engels was minstens zo goed/matig als het mijne. Wel leidde het verschil tussen de inheemse verteltrant en de onze tot soms moeilijke discussies. Jack gebruikte bijvoorbeeld veel herhalingen en verloor zich, in mijn ogen, in overbodige details. Later begreep ik dat deze stijl voortkomt uit de traditionele wijze van (mythologische) verhalen vertellen. Details over flora, fauna, landschap en seizoenen zijn daarbij essentieel. De vele herhalingen staan er garant voor dat belangrijke informatie in de schriftloze Aboriginalcultuur stevig in het geheugen verankerd wordt. De gesprekken liepen regelmatig uit de hand, juist vanwege culturele misverstanden over en weer. Toch schiepen juist deze sessies een hechte band tussen ons.

“Ik noem jou broer”, zei Jack na enkele weken van vrijwel dagelijkse samenwerking, “En alle mannen die ik broer noem, noem jij ook zo.” “En jouw vrouw”, vervolgde hij, “noemt mijn vrouw gewoon zus. Daardoor is mijn schoonmoeder ook de jouwe.” Op dezelfde manier werd ik ook een schoonzoon van alle mannen die Jack en zijn broers schoonvader noemden, een zwager van alle mannen die Jack en zijn broers zwager noemden, enzovoort. Zo plugde Jack me in zijn uitgebreide verwantschapssysteem. Daarmee werd iedereen familie, met bijbehorende rechten en plichten. Ik moest simpelweg de identiteit van Jack en zijn broers aannemen om vanuit dat perspectief de andere ‘verwanten’ te benoemen. Het probleem waarmee ik dit verhaal begon, was als sneeuw voor de zon verdwenen. Daarom voor Jack een welgemeend *‘Thanks mate!’* P.S. Jacks verhalen zijn in het bescheiden boekje *My People’s Life. An Aboriginal’s Own Story* uitgegeven (1976, Millingimbi Literature Centre). Jack is medio jaren tachtig overleden. Ter ere van zijn nagedachtenis volgen hier de afsluitende zinnen uit zijn bundel:

“We are waiting for younger people, who have had school and know how to read and write. We need our own educated people, to explain our way to the balanda (westerlingen- red), but also to explain European way to our older people. This is my mind and thoughts.”

Wat een vooruitziende blik. ■